

bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 3 • febr. 1967 - 2

maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., i.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland

Nog vier weken . . .

scheiden ons van het actieve bijenseizoen !

ALS U EENS EEN UURTJE OVER HEBT, vergeet dan niet uw opgeborgen raten even op wasmot te controleren. Als u dat nog niet deed, schift dan alle raten met darrecellen op het raatoppervlak er uit en alle oude en slecht gebouwde raten. Stuur ze aan ons op en begin het jaar 1967 met onberispelijke raten.

KIJKT U OOK EENS NA wat u dit jaar nodig hebt. Bestel het nu reeds. Raampjes met kunstraat b.v. moet u in april al voor het grijpen hebben als u ze wilt laten uitbouwen.

(Samen bestellen is véél voordeliger dan alleen. Oók voor de vracht!)

Hebt u voor elke kast al een raam voor het voeren met droge suiker klaar ?

NEEMT IN DE LANGE AVONDEN een goed bijenboek ter hand. Wij hebben HET GROTE BIJENBOEK door R. P. Groenveld in voorraad (f 13,90). — Een briefkaartje en overmorgen hebt u het in huis.

Goede dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370 - 2863

GIRO 82 32 76

Enige en algemene kennisgeving

HOGERE PRIJZEN VOOR BIJENWAS !

Daar de prijzen van de bijenwas op de wereldmarkt sedert enkele maanden een stijgende tendens vertonen, hebben wij besloten ook onze inkooprijzen te verhogen.

Wij betalen voor: **ruwe was f 1,— per kg**
zuivere was f 4,— per kg
zegelwas f 1,50 per kg

Hoewel de kostprijs van een kg kunstraat hierdoor wordt verhoogd, zullen wij deze verhoogde kosten thans nog niet doorberekenen.

Wij handhaven derhalve voorlopig de kunstraatprijs op f 8,— per kg.

Inlevering van was dient bij voorkeur te geschieden via onze plaatselijke agenten. Wij wijzen er onze agenten op, dat de overige condities onveranderd blijven.

Prijscourant imkersartikelen 1967

Voor 1967 handhaven wij voorlopig onze oude prijzen, zoals vermeld in onze prijscourant voor 1966. Ook de condities van onze agenten blijven onveranderd. Op Uw verzoek zullen wij U gaarne een prijscourant doen toekomen.

Tel. 04106 - 2306

N.V. Honingzemerij „Het Zuiden”

TELEFOON 04106-2306 - POSTBUS 2 - BOXTEL

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B., de Bijenhoudersbond van de N.C.B., de Imkersbond van de A.B.T.B. en de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland.

*

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Ravelijns 4, Steenberg en R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen (eindredacteur).

*

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer, Heerlen; P. L. Lammers, Oss en H. G. Maagendans, Arnhem.

*

Adviseur:

De rijksbijenconsulent.

*

Advertenties en Speurbijtes:

N.V. van Mastrigt en Verhoeven, Oude Kraan 16, Arnhem.

*

Verschijndag:

De eerste woensdag van de maand.

*

Inzending kopij:

Vóór de 10e der maand.

Nieuwe leden, adreswijzigingen, abonnementen, bestuurszaken, enz.:

Voor de A.B.T.B.:
Imkersbond A.B.T.B.,
Postbus 129, Arnhem.

Voor de L.L.T.B.:
Bijenhoudersbond L.L.T.B.,
Klompstraat 21, Heerlen.

Voor de N.C.B.:
Bijenhoudersbond N.C.B.,
Spoorlaan 50, Tilburg.

Voor de Vereniging tot
Bevordering der Bijenteelt:
Bijenhuis, Wageningen.

Bijen

vliegen meer dan 1000 mijl

In de Jaagkieps van april 1965 berichtte Jakave over „handel in koninginnen”.

Naar aanleiding daarvan schrijft de heer J. de Meijer uit Peace River, Alberta, Canada, ons het volgende.

Peace River ligt ongeveer 360 mijl ten noorden van de hoofdstad van Alberta, Edmonton.

Het is een paradijs voor de imkers. Vandaar dat er veel imkers zijn die meer dan 1000 volken hebben. Het is een prachtig droog en zonnig klimaat met lange dagen; zomers gaat de zon op om 5 uur en onder om 10 uur.

Verder zijn er veel honinggevendende bloemen zoals wilgenroosje, paardebloemen en wilgen. Verder uitgestrekte velden met lucerne en andere klaversoorten en koolzaad. De gemiddelde opbrengst over de laatste 10 jaar was ongeveer 150 pound per kast.

De lange strenge winters maken het bijna onmogelijk om de bijen te overwinteren, daarom vergassen we de volken begin of half september. Het volgende jaar beginnen we weer met nieuwe volken, de z.g. packages, dat zijn zwermen van 2 pond met een koningin, die 5 Dollar kosten en die uit het zonnige zuiden van Californië komen.

Deze zwermpjes worden verzonden in houten kistjes, aan de zijkanten voorzien van vliegen-gaas. In de bovenplank zit een

gat waarop omgekeerd een stroopbus met een inhoud van 1 kg staat, voorzien van suikerwater als voedsel voor de lange tocht.

Daarmee beginnen we in april om tegen de oogsttijd 20 tot 30 pond bijen te hebben.

Deze kastjes werden ieder jaar per vrachtauto met speciale koelinstallatie van Californië naar Peace River gebracht. Naar schatting gaan er alleen al naar ons district ongeveer 8000 van deze volkjes. De reis duurt ongeveer drie dagen en nachten, voortdurend langzaam rijden.

In 1965 is er voor het eerst op 21 april 's morgens om drie uur een vliegtuig met 3000 volkjes uit Californië vertrokken naar Peace River. De zending was bestemd voor drie imkers en lande hier 's middags om vijf uur. Het was een succesvlucht en het zal zeker niet de laatste zijn.

De toestand van de bijen was bij aankomst beter dan bij vervoer per auto en de kosten waren lager. Er was geen voedselbus nodig, wat ieder kastje 50 dollarcent goedkoper maakte.

De temperatuur tijdens de reis was beter te controleren en daardoor was het risico van dode volkjes geheel opgeheven.

J. de Meijer

Postbox 652

Peace River - Alberta.

koude of warme bouw

Op de zomerbijeenkomst 22-7-1962 aan een stal goede bijen hadden verscheiden bezoekers grote ogen opgezet bij het bekijken van de kasten met veel volk en daarin een grote hoeveelheid zomerhoning. Onbegrijpelijk vonden sommigen het. Om jaloers te worden, meenden anderen.

Uit de uitvoerige toelichting hoe dit werd bereikt, hadden enkele oudere imkers zowel als enige beginners toch heel wat geleerd.

Na de officiële sluiting der samenkomst hadden enige geestdriftigen nog een tijdje na te praten. Vooral over de voorkomende fouten aan eigenge-maakte kasten.

Zijn meningen had ook M. J. te B. kenbaar gemaakt. Zijn oom uit de Congo had verschillende gesprekken met hem gehad over bijenhouden. (Die oom zat het bijenhouden wel in het bloed. Diens vader immers was een degelijke imker geweest van de oude stempel, die toch ook openstond voor de nieuwe vindingen en ze proefsgewijs toepaste).

Daar in Congo werd vrij algemeen warme bouw toegepast. Oom deed dat ook en prees die aan.

Nu ging M. — vooralsnog veel beter timmerman dan imker — een kast maken waarin ramen van de gebruikelijke simplex-maat zouden komen. Hij zou de kast zo maken, dat er 20 ramen achter elkaar in warme bouw kwamen hangen.

„Wat denken jullie van warme bouw, en dan 20 ramen achter elkaar?”

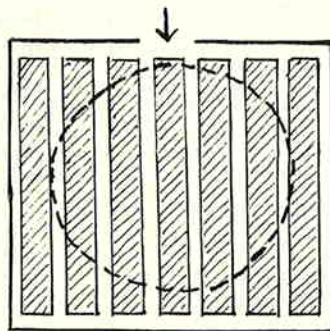
„Warme bouw; wat is daarmee bedoeld?” wou een jonge imker weten, die nog maar zijn eerste imkersseizoen doormaakte.

Dit werd hem zo wat uitgelegd. Maar 20 ramen achter elkaar werd door enkele reeds ervaren bijen-lui beslist afgeraden. Dat kwam helemaal niet overeen met de natuurlijke manier, waarop een bijenvolk vroeger in een korf gehuisvest was, dachten ze. Dan kwam het laatste raam zeventig centimeter diep van de voorkant van de kast. Dat zou niets waard zijn voor de bijen. Achter in de kast zou onzuivere muffe lucht blijven hangen. Vocht en schimmel zouden daar erg worden.

Hij moest dan maar twee bakken van elk tien ramen boven elkaar zetten. Als er dan honing te halen was, dan konden de bijen die beter boven het broednest plaatsen.

Koude bouw

Die is al heel wat jaren zo algemeen toegepast in Nederland, dat wellicht de meeste imkers — waarschijnlijk zeker de jongere — niet anders weten. Er wordt dan ook zo weinig of niet over koude en warme bouw gesproken, dat velen die termen niet kennen.

schema
koude bouw

Wanneer de ramen met raten in een bijenkast in de richting van de voorwand — waarin de vlieg-opening is — naar de achterwand hangen, dus evenwijdig met de zijwanden, dan wordt dat *koude bouw* genoemd. De ruimten tussen telkens twee raten noemt men wel de bijenstraten. Deze staan bij koude bouw wat meer rechtstreeks in verbinding met de buitenlucht. Daarom zal er ook iets vlotter ventilatie van de kastlucht met de buitenlucht plaats hebben. Dit wordt juist als het grote voordeel van koude bouw beschouwd. Speciaal in de zomer. Dan immers is er in de kast met sterke broedontwikkeling meer verse lucht met wat groter zuurstofgehalte nodig.

Ook 's winters kan betere ventilatie in de koude bouw een voordeel genoemd worden, als er voldoende beschutting is tegen invallende koude wind. Verder meent men als iets goeds te mogen aanmerken, dat de bijen die uit het veld terugkeren, wat gemakkelijker en langs kortere weg bij de bijentros kunnen aanlopen.

Warme bouw

Hiermee is bedoeld, dat de ramen met raten tegen-gesteld gericht zijn aan de richting bij koude bouw. Ze zijn zo in de kast gehangen, dat ze evenwijdig lopen met de voor- en de achterwand.

Dit kan tot gevolg hebben dat in de koude maanden wat minder snel afkoeling optreedt rond de

bijentros. De luchtverversing kan dan toch wel voldoende zijn. Het raam, dat als eerste bij de vliegopening hangt, doet dienst als scherm. Het zal niet of maar voor een klein gedeelte gebruikt worden voor broedaanzet. Ook niet als opslagplaats voor honing.

Er is nog iets gunstigs van de warme bouw te zeggen. Het licht zal minder door de vliegopening naar binnen vallen. Dan zullen de bijen 's winters niet zo gauw „verleid worden” uit te vliegen als er sneeuw ligt. Daardoor zullen minder bijen op de sneeuw terecht komen waarop ze onherroepelijk verkleumen en sterven. Warme bouw wordt door sommigen aanbevolen ook omdat de bijen in het vroege voorjaar wat eer tot enige ontwikkeling zullen komen.

Hoe bouwen bijen van nature ?

De bijen bouwen haar raten van boven loodrecht naar beneden. Ze beginnen boven in een richting naargelang ze daar „steunpunten” aantreffen. Wanneer ze tijdens het verleggen van de raten „hinderenissen” tegenkomen, geven ze naar links of rechts andere richting aan de raten. Het gevolg hiervan is, dat de raten niet aan elkaar evenwijdig blijven. Zelfs worden soms dwarsstukken tussen gebouwd. Dan ontstaat *warbouw*.

Of de bijen in rotsgaten, holle bomen of korven warme of koude bouw aanzetten, zal er aan liggen in welke richting ze boven in „de woning” konden beginnen. Wat bouwt een bijenzwerm die aan een tak van een mastboom begint te bouwen en daar dan soms blijft hangen en voortbouwen ?

Hoe schreef men over de bouw ?

Weten, hoe over koude en warme bouw gedacht werd door sommige schrijvers, is niet zo belangrijk, maar wel enigmatische boeiend. Dit laatste te meer, omdat er nogal verschillend over geschreven is. Enige aanhalingen of uittreksels mogen hier volgen:

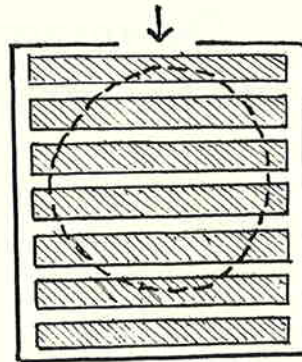
Pr. Dr. E. Zander schreef in 1919: Koude bouw is meer de natuurlijke manier van bouwen. Warme bouw is door de mens uitgevonden.

In *J. Witzgall* zijn boek van 1906 treft men aan: Warme bouw leent zich meer voor kasten met hoograam; koude bouw schijnt voor kasten met brede langwerpige, liggende ramen meer aanbevelenswaardig te zijn. Maar het is een aangelegenheid van weinig belang.

Dit maakt de indruk dat hij meer let op het gemak voor de imker.

Guido Skenar hield vast aan zijn mening, dat de bijen van natuur warme bouw aanzetten. Daarom moest men ze ook in warme bouw zetten.

Ingeval 100 volken (en daaruit voortgekomen volken), die sedert tientallen jaren in kasten noodgedwongen koude bouw hadden aangezet, de kans kregen in kasten volgens eigen natuur raten te bou-

schema
warme bouw

wen en als ze dan alle honderd koude bouw zouden aanzetten, dan zou hij geloven dat ze van nature zo te werk gingen. Eer niet. In het boek van *L. Ir. A. Minderhoud* van 1928 kan men lezen:

Het bijenvolk heeft geen absolute voorkeur voor een speciale richting van de raten ten opzichte van de plaats van het vlieggat. Zij bouwen meestal recht, soms echter scheef of dwars, als men ze haar gang laat gaan. De imker wil de raten echter gebouwd zien van vòòr naar achter, in z.g. koude bouw. Door een stukje voorbouw te geven kan men dat gemakkelijk bereiken. Scheefbouw, dwarsbouw of warbouw geven moeilijkheden bij het behandelen der volken, vooral bij het reizen (met korfolken, M.)

J. W. Schotman somt voordelen op van koude bouw, maar ook van warme bouw. Hij schrijft ook, dat het weinig uitmaakt of warme dan wel koude bouw wordt toegepast.

Zijn voordelen van beide te combineren ?

Zeker is dit mogelijk. Wie dit zou willen doen dient zuiver vierkante kastbakken te maken, die juist passend op de bodemplank geplaatst kunnen worden. Ze kunnen dan in koude of warme bouw gesteld worden naar keuze. 's Zomers koude en 's winters warme bouw.

De nederlandse imkers zijn over het algemeen zo gewend aan en vertrouwd met koude bouw dat ze dit wel „bij 't oude” zullen laten.

Wat toepassen van warme of koude bouw betreft zal wel gezegd mogen worden „'s Lands wijs, 's lands eer.”

P. H. Martens.

De vergroting van de broedaanzet

in het voorjaar

De toename van het aantal bijen in een volk is afhankelijk van de hoeveelheid broed. In de regel hebben volken in het voorjaar weinig stuifmeelvoorraad. Algemeen wordt aanvaard dat de toestand van de bijenvolken verbetert indien de bijen in de herfst op enkelbloemige dahlia's stuifmeel hebben verzameld. In de regel is het broed afhankelijk van vers stuifmeel van de voorjaarsdracht.

Deze stuifmeelbron werd aangevuld met poeder dat bereid werd uit darrenbroed.

De bijen bouwen in de zomer darrenraat aan een reep voorbouw in een raam dat naast kunstraat vellen hangt. De darrenraat die wordt gekopt wordt in de zomer door de bijen geconsumeerd. In dit geval werd de darrenraat afgesneden en werd de melkachtige vloeistof uit twee raten gekneed. De vloeistof werd tot poeder drooggevroren, in totaal 430 gram. Het poeder werd droog bewaard tot het

gebruikt werd.

De toestand van de volken wat betreft het aantal ramen, bijen, broed en voer werd op 6 maart, en 8 april genoteerd. Het poeder werd over vier raten verdeeld, vervolgens werd het poeder bedekt met poedersuiker dat werd natgemaakt zodat een glazuurlaag over het poeder ontstond. Deze ramen werden 6 maart in twee volken (kast no. 1 en 2) gehangen. Twee volken ontvingen extra suiker, aangezien de stuifmeel voorraad ruim was en een tekort kon ontstaan in de controlevolken. Vier volken dienden als controle. Het resultaat is in de tabel weergegeven.

Het darrenpoeder heeft een gunstige invloed op de vorming van het broed. Het aantal waarnemingen is gering maar bij uitbreiding worden twee extra ramen broed verwacht. Behalve een grotere broed aanzet is een algehele tendens tot verbetering van de volken zichtbaar. Manus.

Begin proef 5-3-1966

Einde proef 8-4-1966

kast no.	aantal ramen			aantal ramen		
	bijen	broed	voer	bijen	broed	voer
darrenp. 1	6	1	9	5	4	4
darrenp. 2	6	3	8	7	4	1
suiker 3	8	3	9	4	1	4
suiker 4	7	1	4	6	4	2
controle 5	8	3	9	6	3	4
controle 6	8	2	9	7	3	5
controle 7	9	1	8	5	2	4
controle 8	9	1	6	4	1	2

H.H. IMKERS

Begin het nieuwe jaar goed en koopt prijsbewust. Koopt Uw bijenwoningen en gereedschappen die U nodig heeft voor de bijenteelt bij ons. U koopt bij ons **betera kwaliteiten** gereedschap voor **lagere prijzen**.

Simplexkast, 2 br.kamers, ramen en blikjes	f 62,—
Idem, 1 broed- en 1 honingkamer, ramen en blikjes	f 61,—
Spaarkast, best. uit 1 broedkamer met vaste bodem, 1 losse broedkamer, dak, compl. met ramen en blikjes	f 52,50
Zesraamskastje, compl. met voerbak, reisraam, afdekplaatjes, ramen en blikjes v. slechts	f 43,—
Broedramen per 10 stuks	f 3,30
Honingramen per 10 stuks	f 3,20
Kunstraat per kg	f 7,—

Vraagt onze prijslijst van bijenwoningen en gereedschappen. Wij zenden U die gratis toe op aanvraag.

PRIJSVERLAGING

Wij hebben de prijs van diverse soorten honing kunnen verlagen.

Wij kunnen U thans de fijne witte klaverhoning leveren in bussen van 25 kg netto voor f 2,— per kg. Bus gratis. Klaverhoning in potten voor f 1,20 incl. pot. Verpakt in dozen van 24 potten.

Voor de andere soorten vrage men onze speciale honingprijslijst.

Beleefd aanbevelend: **BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZN.** Jubbega (Fr.). Tel. 05165—382.

Naar onenigheid?

Lezend in ons laatste nummer trof ik daar enkele verontrustende berichten aan. Resultaat van alle toenaderingspogingen is steeds groter onenigheid. Hoewel redacteur en hoofdbestuurslid van een bond ergens in Nederland wilde ik graag peinzen als een onpartijdig buitenstaander, als een maanmannetje bijvoorbeeld. Vrij van tradities en vooroordelen . . . !

Geholpen door de stralende warmte van de kachel en de stilte om mij heen, landde ik al spoedig op de maan, daarbij gebruikmakend van een Amerikaanse vrachtsurveyor (goedkoop).

Gewapend met een ultrasterke super-electronen kijker, een Bosatlas en het laatste maandblad, landde ik in de zee der stormen. Daar de Amerikaan terug moest nestelde ik me in een kuil, door een Loena met zijn mechanische arm gegraven en stelde me daar beschut op.

Na lang zoeken vond ik Nederland. Het was echter niet groen, zoals ik mijn „Bos” stond aangegeven. Het land, waar ik altijd zo groot op ging, was van hieruit gezien maar miezerig klein. Het geel, groen en paars van zand klei en veen waren niet te zien. De provinciegrenzen vertoonden geen pukkeltjes en strepen; zelfs de landsgrenzen waren niet aangegeven. Toen ik trachtte de gebieden van de diverse bijenhoudersbonden te localiseren kwam ik er helemaal niet meer uit.

Ik stelde mijn kijker nog scherper in en zocht naar bloemen. Daar ongeveer in het midden lag een „grote” gele plek. Dat moest het bloeiende koolzaad van de Flevo zijn. Nadat ik het maanstof van mijn bril had afgepoetst, kon ik zelfs de bijenkasten onderscheiden met daaromheen vriendschappelijk met elkaar pratende en gesticulerende imkers, die daar uit het hele land bijeen gekomen waren. Er waren er ook, die wild om zich heen sloegen. Aangezien er dan echter geen andere imker in de buurt was, moesten deze vijandige „gebaren” wel voor steeklustige bijen bedoeld zijn.

Ik zocht naar bijenstanden over het hele land. Na enige oefening waren ze gemakkelijk te vinden. Soms hoefde ik alleen te zoeken naar een massa ondefiniceerbare rommel. Meestal stonden de bijen daar middenin. (Let u s.v.p. speciaal op: SOMS) Wat is Nederland toch klein. Noord en Zuid zijn haast niet te onderscheiden; toch VIJF bijenorganisaties. De tempels daarvan lagen van de maan uit gezien vlak naast elkaar. De „Handelingen van de Apostelen” van die tempels in de laatste jaren kwamen voor mijn geest . . .

Wat zijn wij imkers toch rare mensen. Hebben we iets meegekregen van het insect dat we zo vertrotelen. Willen we onze onmacht om onze „lievelin-

gen” terug te steken botvieren door elkaar te doorzeven . . . Dat zou niet humaan zijn en een christen, met nog hogere motieven, zou dat helemaal niet passen. Ik ben practiserend Katholiek. Als ik van iemand een flinke mep moest incasseren, zou ik . . . (waarschijnlijk, impulsief) terugslaan en daarna mijn excuses aanbieden. (Zeker, als ik de zwakste partij vertegenwoordigde). Dit is allemaal begrijpelijk, maar in ieder geval onjuist en tegen de leer. Als de ene wang rauw geslagen was, zou ik zelfs de andere moeten presenteren ! !

In de imkerwereld wordt niet eens geslagen, hoogstens eens geprikt. Er hebben geen „ruzies van gewicht” plaatsgevonden. Als we nu elkaar eens behandelden, zoals we dat met een steeklustig bijenvolk zouden doen: Nóg voorzichter handelen !

Als een ijverig bestuurslid van verdienste een fout, of vermeende fout maakt, moet deze worden vergeven.

Geld en bezit mogen bij het samengaan alleen een rol spelen, die de saamhorigheid bevordert. Wat hebben we aan grote bezittingen, als ze de oorzaak zijn van verdeeldheid, of mogelijkheden scheppen tot verdeeldheid: Een miljonairsechtpaar, dat ieder zijn eigen leven leidt: Doodongelukkig !

Om een verschil van zakelijke mening, verbreekt men geen verloving. Als men wil samengaan moet men bagatelliseren, vooral EIGEN BEZIT en andermans GEBREKEN.

De commissie van „vertrouwensmannen in ruste” moet opnieuw gemobiliseerd worden, desnoods op eigen initiatief. Zonodig een nieuwe ploeg jongeren laten aanrukken, die geen last heeft van hinderlijke tradities. Want één ding staat vast, dat

ALLE IMKERS HET BIJZONDER GOED MET ELKAAR KUNNEN VINDEN.

De tegenstellingen zitten in de top . . .

Plotseling schoot mijn elleboog van mijn knie, door een intense hitte aan het linker dijbeen. (Mijn uit — de mond — gevallen sigaar was daar biefstuk aan het bereiden). Mijn boventanden (uitstekend — met nadruk op é — maar kunstmatig) verdwenen langzaam in het maanstof (er is dus wél stof). Terwijl ik verzuchtte: „Oei m'n tanden”, kreeg ik de laatste maanmannetjes overpeinzing: 'n OE TANT zou misschien redding kunnen brengen op de weg naar EENHEID. Pam.

Bijenpark

MEPPEL

In 1960 had de Vereniging t.b.d. bijenteelt in Nederland afdeling Meppel en Omstreken enkele leden in de stad, die interesse hadden voor het houden van bijen, doch daarvoor geen geschikte plaats hadden. Na enige moeite werd begin 1961 van de gemeente een terrein gehuurd, waarop voorheen het stadsvuil was gestort. Het was een onooglijk terrein, doch nadat we eerst de brandnetels hadden doodgespoten, met zeer veel moeite een 25 heesters hadden geplant en waar mogelijk wat hadden omgespit, begon het wat te lijken. Inmiddels waren enige bijenstallen op het terrein geplaatst, er werd gezaaid en ieder jaar kwam het terrein er beter uit te zien. In 1965 was het al een aardige stand geworden, doch helaas moesten we eind van dat jaar vertrekken, daar op het terrein opnieuw het stadsvuil moest worden gestort.

We kwamen op een akelig stukje terrein, achter een niet meer bewoonde boerderij terecht. Een uitvoerig verslag hierover vindt u in dit blad van november '65.

Het was om razend te worden, doch gelukkig lieten de bijenstalbezitters de moed niet zakken. In 't voorjaar 1966 werd een stuk grasland gehuurd, eveneens achter de begraafplaats

en wel ten westen van het oude terrein.

Zodra mogelijk werden de bijenstallen opnieuw verplaatst en vanzelfsprekend is het te begrijpen dat door deze verhuizingen de stallen veel hebben geleden, zodat de bezitters ervan heel wat werk hebben moeten verrichten, voordat alles weer geheel in orde was. Een groot deel van het terrein is inmiddels omgespit, er werden heesters gepoot er werd gezaaid, drachtplanten kwamen in de grond evenals vele bloembollen.

Deze bijenstand heeft nu al een aardig aanzien gekregen, waarop de leden met veel voldoening kunnen terugzien. Zo nu en dan hoort men iets over een bijenstal en of park, doch wat dit nu precies inhoudt is vrijwel niet bekend. Mede op verzoek van enige belangstellenden volgen hier nog enige gegevens.

De afmetingen van het terrein zijn $\pm 60 \times 75$ m. Ten oosten en zuiden was het omzoomd door bomen en hoog struikgewas, ten westen en noorden werden in '66 heesters geplant.

Op deze bijenstand staan de volgende stallen, lengte $10-9-5-4\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}-2\frac{3}{4}-2$ en 4×4 meter. Diepte zonder luifel van 1,25 m. tot 2,30 m. Hoogte achter in de stal mede afhankelijk van grootte der bijenhouder 1,30 m.-2 m. Alle stallen zijn van hout opgetrokken evenals de grootste stal die een stenen fundering heeft. In iedere stal, is of wordt boven de kasten een stelling aangebracht. Verschillende dakbedekking als rubberplaat, dakleer, asfalt versterkt met teer en scherpzand en asbestplaten. De stallen zijn beschilderd met verf, beits, carbolineum en kleurcoporant. De meeste zijn groen van kleur, enkele wit, doch de kleur Staphorsterblauw met wit afgezet, doet het bijzonder fraai in het landschap. Alle stallen zijn het eigendom van de bijenhouders met uitzondering van de gemeenschappelijke stal welke van de afdeling is. In deze stal mag ieder nieuw lid de eerste tijd zijn bijen onderbrengen. Dit nieuwe bijenpark ligt tussen de autoweg Meppel-Zwartsluis en de Zomerdijk. Alléén via laatstge-

noemde weg is het terrein te bereiken.

Na deze uiteenzetting zou steller dezès gaarne zien, dat leden van andere afdelingen iets over hun park of stand zouden willen vertellen, het doet er niet toe uit welk deel van het land de reportage komt. Ingezonden stukken als bedoeld, kunnen stimulerend werken op onze prachtige fascinerende hobby.

J. Hartkamp.

Zeeaster - debacle 1966 ?

De debacle, beschreven door „Pam” in het januari-nummer, vraagt een reactie.

Op dertig augustus ging ik met drie sterke volken naar de schorren van Saeftingen. De „lamsoor” (Zeeuwse naam voor zeeaster) begon pas te bloeien.

De eerste week was het koud nat weer, maar gelukkig werd het allengs beter. Ondanks de soms vrij sterke westenwind vlogen de bijen fantastisch. Het was een genot ze over de kruin van de dijk te zien scheren om dan pijlsnel naar beneden te duiken, de kast in.

Daar ik vreesde met het inwinteren in moeilijkheden te komen, haalde ik op 21 september de volken naar

huis. Achteraf bekeken had ik best nog enkele weken kunnen wachten.

Resultaat: uit drie kasten 45 kg honing die heerlijk smaakt maar niet aangenaam geurt.

Wat dit jaar de zeeaster nu zó slecht ?

W.

NASCHRIFT.

In „Zeeaster-debacle 1966” dacht ik de ervaringen over te brengen van 20 tot 30 imkers, die met ongeveer 400 volken in slagorde stonden opgesteld tussen De Heen en Zijpe. Daar waren veel sterke volken bij (ook veel zwakke). Ben blij van u een ander geluid te horen. Proficiat.

Hebben „uw” schorren ook onder water gestaan? Wat is volgens u de oorzaak ?

Op die zeeuwse spraakverwarring hoop ik nog eens terug te komen.

Pam.

Dat er in onze moderne tijd toch altijd nog belangstelling bestaat voor het oude ambacht, bleek weer in 1966. De heer C. van den Brink van de Afdeling Veluwezoom te Bennekom gaf in de eerste maanden van 1966 een cursus in het vlechten van bijenkorven en andere mandjes. Al zal het zeker niet in de bedoeling van de cursisten liggen de klok terug te zetten, toch is het wel handig als men zelf een korf of jaagkieps kan vlechten terwijl men moeder de vrouw nog kan verrassen door een leuk fruitmandje te vlechten.

Een woord van hulde voor de heer van den Brink is hier op zijn plaats, die deze cursus geheel belangeloos gaf.

In de eerste maanden van 1967 zal er weer een cursus worden gegeven.

Drijfvoeren **in het voorjaar**

Over dit onderwerp is al zeer veel geschreeven. Er zijn door betrouwbare lieden betrouwbare proeven genomen om uit te maken, of drijfvoeren in het voorjaar nuttig is en of het resultaat in redelijke verhouding staat tot de tijd en de moeite, die het van de imker vraagt. En: de geleerden zijn beslist niet eenstemming in hun uitspraken.

De woorden „de tijd en de moeite die het van de imker vraagt” ontlokken mij even een glimlach.

Wie kennis neemt van de literatuur op dit terrein, verwondert zich steeds weer over de merkwaardige instelling van vele onderzoekers. Ze proberen dingen aan de weet te komen, die misschien belangrijk zijn voor beroepsimkers in Amerika, Australië en Argentinië. Dat zijn imkers, die dure arbeidsuren alleen besteden aan zaken, waarbij dat een aanwijsbaar financieel voordeel oplevert. Als het meer kost dan het opbrengt, laten ze zulke dingen natuurlijk na. En ze hebben volkomen gelijk.

Nu kan ik me heel goed voorstellen, dat ook de leiders van onderzoekinstellingen in onze streken er gemakkelijk toe komen om dergelijke zaken door de bril van de beroepsimker te bekijken. Ze hebben zelf meestal bijenstallen van enige tientallen, of zelfs van enige honderdtallen volken onder hun hoede. In sommige gevallen moeten ze voor bepaalde proeven nu eenmaal een flink aantal volken hebben om tot betrouwbare uitkomsten te komen. De arbeidskrachten, die deze bijenstallen verzorgen, moeten worden betaald en de middelen van deze instellingen zijn meestal beperkt. Om met zo weinig mogelijk mensen zoveel mogelijk te kunnen doen, zoekt men naar arbeidsbesparende methoden. Daar hebben we alle begrip en alle lof voor.

Maar nu komt de moeilijkheid. Als deze onderzoekers de uitkomsten van hun werk bekend maken, vergeten ze maar al te dikwijls, dat het hun taak is imkers voor te lichten, voor wie de economische kant van hun liefhebberij helemaal geen rol speelt. Bij de meeste imkers is het immers de vrije tijd, die ze maar al te graag aan hun bijen besteden. De overgrote meerderheid van deze imkers heeft hoogstens, laten we zeggen, vijf volken.

Daar gaat dan het argument „het kost meer (aan tijd) dan het opbrengt”, dan ook niet op. Natuurlijk wil een imker graag hoge opbrengsten van zijn volken hebben, maar in negen van de tien gevallen

spelen daarbij arbeidsuren geen rol.

Laten we ter verduidelijking nog even een parallel trekken met een volkstuinder, die zijn vrije tijd, zijn week-end en zijn vakantie op zijn tuintje doorbrengt. Die gaat men toch ook niet voorlichten alsof hij een bedrijf heeft, waarin elk arbeidsuur geld kost? Als hij zijn arbeidsuren in rekening brengt, komt hij natuurlijk tot de conclusie, dat hij zijn kropje sla en zijn tuintje bloemen voordeliger kan kopen.

Maar: daar is het hem nu juist niet om begonnen. Het gaat hem om de vreugde van het tuinieren, van het zelf doen en om het plezier zelfverbouwde groente te eten en zelf gekweekte bloemen aan zijn vrouw te brengen.

Het komt ons voor, dat hiermee het argument „het kost meer dan het opbrengt” bij het drijfvoeren wel ontzenuwd is.

Een tweede vraag, die beantwoord moet worden, luidt: doet het drijfvoeren in het voorjaar onze volken inderdaad goed? We zeiden al, dat de geleerden het hierover niet eens zijn. Maar bij nader inzien blijkt, dat ze onder „drijfvoeren in het voorjaar” ook lang niet allemaal hetzelfde verstaan, dat ze dus over verschillende zaken praten.

We denken hier aan een zeer grote proef, die indertijd op zeer zorgvuldige wijze in Engeland genomen is en waarbij bleek, dat het toedienen van *suikerwater* in het voorjaar alleen zichtbaar gunstige invloed had op bijenstallen, waar drinkwater voor de bijen niet in de naaste omgeving te vinden was.

Aan de uitkomsten van deze proef willen we niet tornen. Daarvoor was ze te goed opgezet en uitgevoerd. Maar, we komen ertegen in opstand als sommige schrijvers uit deze proef de conclusie trekken, dat drijfvoeren in het voorjaar de bijen geen goed doet. Die conclusie moet luiden: drijfvoeren met *suikerwater* doet de bijen in het voorjaar geen goed, behalve als het drinkwater voor de bijen in de omgeving schaars is.

De volgende vraag luidt dus: maar hoe staat het met andere wijzen van drijfvoeren in het voorjaar? b.v. met het voeren van te veel stuifmeel bevattende stamphoning, zoals de oude korfimmers dat toepasten. Ze waren veel te goede vaklieden en veel te scherpe opmerkers om aan te nemen, dat deze wijze van drijfvoeren hun bijen geen goed deed.

Nu beschikken de meeste imkers tegenwoordig niet meer over stamphoning; stamphoning is een typisch produkt van de korfimmer. Als de korfimmer in de herfst zijn opzetters heeft uitgezocht en als hij de andere volken gaat slachten, vindt hij tal van stukken raat, die vol stuifmeel zitten en die stampt hij met heidehoning in een ton.

We hebben er al eerder op gewezen, dat ook de kastimmer gemakkelijk over stamphoning kan beschikken, als hij in het voorjaar de overtollige stuifmeelraten op dezelfde wijze behandelt. Maar als u dat in 1966 niet deed, beschikt u nu niet over stamphoning. Daarom praten we er verder niet over.

Dan is er nog de mogelijkheid om een soort fondant met stuifmeelvervangingsmiddelen toe te dienen. De meeste hebben het bezwaar, dat ze gaan schimmelen. Daarom herhalen we het volgende recept, dat dit euvel niet vertoont:

- 1 kg magere melkpoeder
- 1 kg poedersuiker
- 1.25 kg honing.

Men kneedt dit alles goed dooreen tot het een fondantachtige pasta is geworden.

We publiceerden dit recept reeds eerder en we ontvingen van drie imkers het bericht, dat ze er vol lof over waren. Eén van deze imkers vertelde ons, hoe hij deze wijze van drijfvoeren in zijn afdeling had gepropageerd. Hij kreeg een collega op bezoek, die hij zijn volken liet zien. Die volken waren véél beter dan die van de andere imkers in de buurt. De bezoeker keek zijn ogen uit op deze prachtvolken en tenslotte vroeg hij: hoe heb je dat klaargespeeld?

De gastheer deed, met opzet, een beetje geheimzinnig en na enig aandringen vertelde hij alles als of het een diep geheim was, dat hij een collega toevertrouwde. „Het had allemaal in het bijenkrantje gestaan, maar dat *LEZEN* ze alleen maar, dat *DOEN* ze niet”, vertelde hij me met een ondeugende twinkeling in zijn ogen, „maar als het een geheim is dat ze je moeten ontfutselen, dan doen ze het wèl.” Vorig jaar waren er in zijn afdeling al drie imkers, die deze wijze van drijfvoeren toepasten en met veel succes. „Maar je moet zo iets in een waas van geheimzinnigheid hullen, anders willen ze er niet aan”, aldus mijn zegsman.

We behoeven aan het vorenstaande nog slechts één opmerking toe te voegen. We moeten met deze wijze van drijfvoeren niet te vroeg beginnen. We beginnen ermee als de bijen zelf al een beetje actief beginnen te worden.

Daarbij is het van belang de volken zo weinig mogelijk te verontrusten. Ga zo vroeg in het voorjaar de volken nog niet storen door naar broed of zelfs naar de koningin te zoeken. Het volk balt zo vroeg in het voorjaar gemakkelijk zijn koningin in. Pas als het volk een flink broednestje heeft gevormd met broed in alle stadia, wordt dit gevaar kleiner.

De meeste imkers hebben wel een voergat in hun dekkleedjes of dekplanken zitten. Als men de bovenbedoelde „vlaai” op een stuk cellofaan legt en alles daarna lekker warm toedekt, merken de bijen niet dat ze gestoord zijn. Als u de warme bedekking even oplicht, ziet u al gauw een pels van bijen op het voer zitten. Na een week is een klomp van deze „vlaai” ter grootte van uw hand verdwenen en als er dan nog geen dracht is op voorjaarsbloemen geeft u de volgende portie.

Wij zouden het bijzonder op prijs stellen als vele imkers deze wijze van drijfvoeren eens wilden toepassen en als ze ons hun bevindingen in het kort wilden mededelen voor opname in ons blad.

Als u interesse hebt voor het vorige artikel: u kunt het vinden in het januarinumnummer 1965 van ons blad. G.

- *Bijenvolk in de winter* -

*De deur staat op een kier,
Het druk gedoe is stilgevallen,
Bij zonnig weer komt hier
een enkele bij . . .*

*De blaad'ren aan de bomen,
De bloemen in de wei,
De kleuren van de zomer,
Het is helaas voorbij.*

*De winter kwam met regen,
Met grauweid, storm en vorst,
Geen bijtje kon daar tegen,
Geen één die buiten dorst.*

*Maar toch is er daarbinnen,
Een bron van levenskracht,
Om opnieuw te beginnen,
In midden-winternacht.*

*Het is als met de knoppen
Aan 't einde van een tak,
Die zich straks gaan ontpoppen
Na 's winters ongemak.*

*Bescherming hebben beiden
In deze duist're nacht,
Waar in ze zich verblijden
Op komende lentepracht.*

Br. Jozef.

Bijenteelt op school

Iedere imker is op een of andere manier betrokken bij de opvoeding van een nieuwe generatie; als ouder, grootouder, jeugdleider, leerkracht, enz.

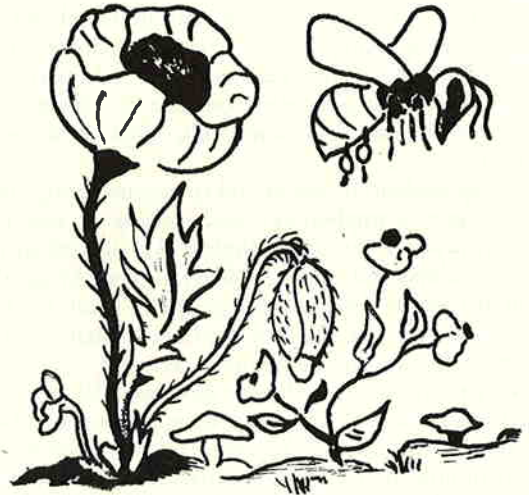
Vooraf voor de leerkrachten, die een belangrijk deel van het ledental vormen is onderstaand artikel bedoeld, waarmee niet gezegd wil worden, dat anderen dit artikel niet moeten lezen. Een ieder zal er, hopen we, iets van zijn gading in vinden.

In dit artikel geven we weer hoe we op school iets van onze mooie hobby kunnen overbrengen. Het is uitsluitend bedoeld als voorbeeld, dat niet gegeven wordt om slaafs na te volgen, maar dat kan dienen als uitgangspunt, eventueel als houvast.

Waarom juist bijenteelt op school?

Waarom kiezen we uit de vele onderwerpen die de levende natuur ons biedt juist de bijen?

1. We kennen uit ervaring de belangstelling voor de mooie samenleving van onze bijen. De sociale sfeer in de bijenwoning biedt belangrijke opvoedkundige aspecten. Dit geldt vooral voor B.L.O.-scholen.
Uit de ervaring van dhr. Rossing, hoofd van de school voor Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen, verbonden aan de Aaborg, te Groningen, is gebleken dat zelfs kinderen die in hun nog zo korte leven veel vertrouwen in de mensen hadden verloren, via de levende natuur het vertrouwen herwonnen. Opvoeden van moeilijk opvoedbaren eist dat het gezonde deel wordt aangesproken.
2. Het begeleiden van de jeugd naar het volwassen worden in een tijd waarvan we weten dat de werktijd zal verkorten, en dat de vrije tijd een veel belangrijker plaats zal innemen dan nu reeds het geval is, stelt ons voor de moeilijke taak zo mogelijk de basis te leggen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding op latere leeftijd. Koningin Juliana wees in haar Kersttoespraak 1966 nog eens duidelijk op het belang van een zinvolle vulling van de vrije tijd.

De aanbieding

We bieden de stof aan in de vorm van een *project*. Het gaat vooral om het planmatig samen naar een doel werken. Wij kozen als doel een tentoonstelling.

Een project is een vorm van *totaliteitsonderwijs* (de leerstof vormt een geheel) waarvan de voordelen zijn:

1. Het wekt de belangstelling van het kind. Het gaat uit van het bekende, het doel is zichtbaar. Geen verveling; geen ordeprobleem.
2. Het geeft gelegenheid tot samenwerken.
3. Het geeft gelegenheid tot differentiatie. b.v. De goede tekenaars werken samen.
4. De leerstof wordt op een zinvolle wijze toegepast. De kennis is functioneel.
5. De vakken komen in natuurlijk verband met elkaar.
6. Het gaat het gevaar van verbalisme tegen. (Verbalisme is het gebruiken van woorden zonder de werkelijke betekenis te kennen).
7. Het geeft de leerlingen de indruk zelf iets te presteren, min of meer onafhankelijk van de leerkracht. (Lees hiervoor de bijgaande opstellen van leerlingen).

Tot slot over het totaliteitsonderwijs een paar punten die we niet uit het oog mogen verliezen:

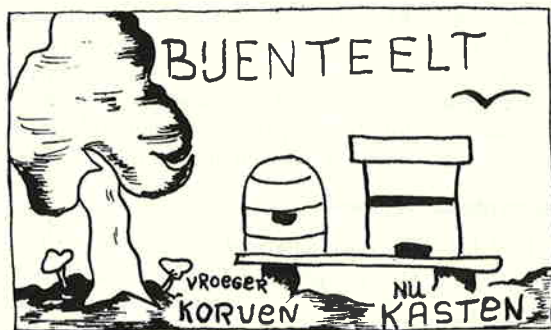
1. Het vraagt een grondige voorbereiding.
2. Het vraagt veel tijd; pas op voor overlading.
3. Doordat het overige onderwijs meer cursorisch gegeven moet worden dreigt totaliteitsonderwijs los te staan.

De hoofdprincipes van de didactiek

We moeten bij al het onderwijs rekening houden met de hoofdprincipes van de didactiek. Bij het noemen hiervan geven we voorbeelden hoe wij ze in de stof hebben verwerkt.

1. Het onderwijs moet aansluiten bij de belangstelling; motivatie.
Wij vonden aansluiting bij de belangstelling door gebruik te maken van een uitgave van het voor de jongens zo bekende „Natuur van de Maand”.
2. Het onderwijs moet aansluiten bij het bekende en zo mogelijk bij de omgeving.
Aansluiting bij het bekende vonden we in het reeds genoemde blad Natuur van de Maand. Aansluiting bij de omgeving vonden we in de eerste voorjaarsbloemen bij de school, die geregeld door bijen bezocht werden.
3. Er moet verband bestaan tussen de verschillende vakken. De totaliteitsgedachte komt vooral tot uiting in de verwerking.
4. Bij het onderwijs dient men rekening te houden met de verschillende waarnemingstypen. De leerlingen moeten:
ZIEN — bordschetsen, tekeningen, platen.
LUISTEREN — naar elkaar, naar de leerkracht.
DOEN — noteren, tekenen.
5. Tegemoetkomen aan de activiteitsdrang, zowel geestelijk als lichamelijk.
We lieten de activiteitsdrang zo goed mogelijk bevredigen door binnen het kader van het onderwerp ieder op zijn eigen manier de stof te laten verwerken.
6. Men moet de leerlingen leren de ervaringen te ordenen. De ervaringen werden schematisch in de vorm van een bordschema geordend, en zij werden op een eigen wijze aangevuld.

Na de theoretische achtergrond uiteen te hebben gezet, zullen we in het kort de verschillende lessen aangeven. We gaven de lessen aan de reeds genoemde school voor Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen. De stofindeling is dus aangepast aan deze school, maar deze kan ook heel goed gelden voor een school voor gewoon lager onderwijs.

OVERZICHT VAN DE LESSEN.

De start

We begonnen in februari met een stencil „Buiten in juni” uit de voor de leerlingen bekende serie, zodat we vrij grote zekerheid hadden dat we de aandacht van de jongens zouden trekken. Het gedeelte dat de bijen behandelde werd sterk beklemtoond, als voorbereiding op de volgende les. Door uit te gaan van het bekende, door de leerlingen van hun kennis aan de groepsgenoten te laten vertellen ontstond een open sfeer.

We vermeden hiermee een „dichtslaan” door plompverloren met een nieuw onderwerp op de proppen te komen.

Bij het verwerken werd naast de bordschetsen gebruik gemaakt van de natuurgidsen uit de klasbibliotheek.

De Bijen

Na de voorbereiding door het bekende stencil volgde de nadere algemene kennismaking met de bijen en hun leefwijze. In tegenstelling met de vorige les had deze les meer een verhaalvorm. Dit was noodzakelijk, omdat we een bepaalde volgorde wensten aan te houden in verband met het gebruik van de Flanelbordfiguren (die we zelf maakten, en daardoor de kinderen meer aanspraken dan gewoonlijk het geval is). Van te voren hadden we de figuren in volgorde gelegd, zodat we na afloop een duidelijk overzicht op het bord hadden staan. De nadruk werd gelegd op „De bij als sociaal wezen”. Als verwerking tekenden de kinderen een grote werkbij, waarvan hier een voorbeeld, helaas niet in kleur. Het bordschema werd overgenomen en van tekeningen voorzien.

Zwermen

Als onderwerp kozen we voor deze les: De bijen in hun woning. Toen we een poosje aan het praten waren bemerkten de leerlingen dat we zelf bijen houden. Dit had tot gevolg dat de belangstelling nog groter werd. De belangstelling mondde uit in een grote activiteit. De theorie en de praktijk van het zwermen werd geheel behandeld.

Zo zien we dat er stof werd behandeld, die aanvankelijk niet voor deze keer op het programma stond, maar we gingen graag met de leerlingen

mee. Tijdens deze les werd vooral de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid ten opzichte van de aan ons toevertrouwde dieren. Het financiële voordeel dat met bijenhouden is te behalen werd doelbewust naar de achtergrond gedrongen. Sterk stimulerend waren de vele inkersartikelen die we meebrachten.

Voor we met de les begonnen, hoorden we reacties als: „Als u nu weer met die rotbijen begint, is het niet best”. Dezelfde leerling bleek tijdens de les zeer actief mee te doen.

Bijen van eierdoppen

Tegenwoordig worden veel eieren in de handel gebracht in doosjes van geperst papier, die zich voor verschillende doelen lenen. Zo probeerden wij met de kinderen hiervan bijen te maken. Het resultaat viel tegen, vermoedelijk omdat het de eerste keer was dat de leerlingen met dit materiaal werkten.

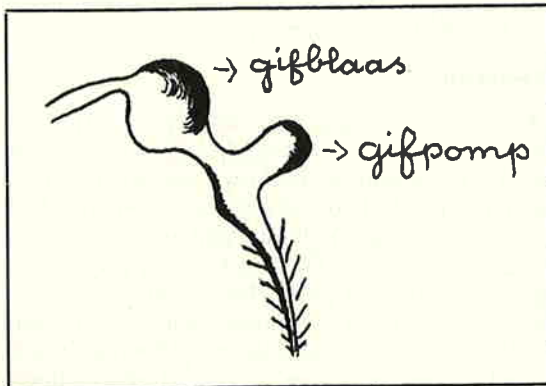
Tekenen-handenarbeid

De vijfde les was evenals de vorige een les Tekenen-handenarbeid. Deze keer werkten we in het platte vlak. Met waskrijt werden tekeningen gemaakt die betrekking hadden op de bijenteelt. Er ontstonden tekeningen zoals: Bijenzwerm aan een boom. Een imker die een bijenzwerm vangt. Stuifmeelhalende bijen.

Het nut van de bijenteelt

Deze les besteedden we aan het nut van de bijenteelt. Door de voorgaande lessen konden de meeste jongens wel de voornaamste betekenis van de bijenteelt vertellen. Nu werd alles gezamenlijk geordend en overzichtelijk op het bord gezet. Het nut voor de bestuiving sprak de leerlingen erg aan. Terloops merkten we de drie vormen van bestuiving op. Dit als voorbereiding bij het project van de schooltuin.

Zoals gewoonlijk namen de leerlingen het bordschema over, en werd dit naar eigen inzicht geïllustreerd.

Bijenhouden

Deze les gebruikten we om het waarom van het bijenhouden, voor zover dit nog nodig was, duidelijk te maken. In een gezamenlijk gesprek daarna kwamen we tot de conclusie, dat van al hetgeen gemaakt was, de meegebrachte materialen, en de reeds aanwezige materialen een tentoonstelling opgebouwd moest worden.

Hiervoor werd een werkverdeling gemaakt. Nadat het besluit was gevallen een tentoonstelling in te richten, verzorgden de jongens hun biologieschriften extra, want die schriften moesten toch ook tentoongesteld worden.

Het opstel

Na de tentoonstelling (die een groot succes is geworden, en veel belangstelling genoot) werd een opstel gemaakt. In de opstellen zijn zeer opmerkelijke feiten aan het licht gekomen.

Als belangrijkste feit menen we wel te mogen opmerken het idee van de jongens, dat bijna al het werk is gebeurd, omdat zij het graag wilden, dat al het werk hun werk was. Uit andere opstellen bleek hoe de belangstelling langzamerhand werd gewekt. Dit gaf ons wel voldoening.

Afronding

Het project werd afgerond met een Nederlandse-Onderwijs-Film. Uit de op- en aanmerkingen tijdens het vertonen van de film konden we concluderen, dat het onderwerp de jongens had geboeid, en dat ze zich behoorlijk in de verschillende facetten van de bijenteelt hadden ingeleefd.

Individuele verwerking

Naast het werken in klassikaal verband was er voor de jongens veel gelegenheid voor individuele verwerking. Eén van de zeer geïnteresseerde jongens

maakte een klein houten bijenkastje, uitsluitend bedoeld voor demonstratie. Het kastje werd gemaakt voor de school. Dit wijst op een behoorlijk sociaal-ingesteld-zijn. Die instelling zal beslist niet alleen op de biologie gericht blijven. Een geheel aan het onderwerp „De bijen” gewijd schrift was een van de pronkstukken van de tentoonstelling. We zullen met de voorbeelden stoppen. Met betrekking tot de gehele klas kan nog worden vermeld dat veel kinderen extra tijd aan het op eigen wijze verwerken van de stof besteedden, zodat elk schrift een sterk persoonlijke noot kreeg.

Het project is afgerond. Steeds is gewezen op de natuur, de liefde voor de natuur, en de verantwoordelijkheid ten opzichte van de natuur. Daarbij is de kennis niet verwaarloosd. Dat het onderwerp niet alleen de kinderen heeft geboeid mag opgemerkt worden uit het feit dat reeds na korte tijd de voorraad leermiddelen met een complete bijenstal werd aangevuld.

Doel: *steun bij de sociale opvoeding* — het bijbrengen van liefde en verantwoordelijkheid voor de natuur.

Het project is afgerond, maar het houdt niet in dat men nu verder niet veel meer aan de bijen denkt. Op school worden nog vaak de bijen in de lessen betrokken als uitgangspunt voor vele onderwerpen. Behalve gedurende de wintermaanden worden iedere dag genoteerd: De toestand van het weer, de mate waarin gevlogen wordt, de dracht, etc. De

bijenstal is op de school een onmisbaar leermiddel geworden.

Het noteren en vergelijken van de bedrijfsresultaten, de weersomstandigheden, e.d. geven de leerlingen inzicht in de samenhang in de natuur, ontwikkelt het denkvermogen.

Kortom, bijenteelt op school kan van wezenlijk belang zijn als hulpmiddel bij de begeleiding van de jeugd op weg naar het volwassen worden.

Nu aan de slag

Nog enkele weken, en de eerste voorjaarsbloemen beginnen te bloeien. Het is nu tijd om te beginnen met het project. Zoals boven vermeld kunt u er het hele jaar mee doorwerken.

Is het moeilijk om de jeugd te laten meegenieten van onze mooie hobby? Ik geloof het niet. Het resultaat dat ik twee jaar geleden als hospitant (studerend voor de hoofdakte) behaalde met een groep zeer moeilijk opvoedbare jongens kunt u aflezen aan de hierbijgaande opstellen. * U zult versteld staan van de originele produkten die de kinderen onder uw leiding maken. Daarom heb ik deze keer de tekenpen laten liggen, en geef ter illustratie tekeningen en schetsjes van leerlingen.

Tot besluit wens ik u veel succes bij het werken met uw groep of klas.

Jaap Smit.

(Ouders van schoolgaande kinderen kunnen dit blad misschien eens meegeven naar school. J.T.S.)

* Wegens plaatsgebrek in het volgende nummer. (Red.)

Korte berichten

KRING GRONINGEN

Het afgelopen voorjaar fungeerde in onze provincie voor het eerst de „fruitteelt-regeling”.

Maar het liep nog stroef.

Willen belangstellende imkers die hieraan mee willen doen zich tijdig (vóór 15 april) in verbinding stellen met ondergetekende?

Dat is een zaak, die zowel van belang is voor de imker als voor de fruitkweker.

De *Algemene Voorwaarden* kan men eveneens aan onderstaand adres aanvragen.

P. Siebering

secretaris kring Groningen
Hofstraat 12 · Winschoten

BELANGRIJK: NIEUW ADRES.

De hoofdassistent van de rijksbijenteeltconsulent de heer A. J. van Willegen is verhuisd. Zijn nieuwe adres luidt:

de heer A. J. van Willegen, Berkenstraat 41 te Goes-Zuid. Zijn telefoonnummer is: 01100-6373.

De agenda van de heer van Willegen — en van de andere heren van onze onvolprezen voorlichtingsdienst — is meestal weken van tevoren bijna geheel vol. Wilt u voor het maken van afspraken met deze heren vooral zeer vroegtijdig schrijven of bellen?

IN MEMORIAM

20 december 1966 is onverwacht overleden onze voorzitter

M. L. VERHOEVEN

in de leeftijd van 63 jaar.

Na gedwongen beëindiging van zijn werkzaamheden als onderwijzer, had hij gehoopt zich geheel aan het bijhouden te kunnen wijden, en een steun voor onze vereniging te zijn.

Moge God hem belonen voor zijn vruchtbaar leven, en zijn echtgenote en kinderen de kracht geven dit verlies te dragen.

Secretaris afd. Zeeland.

A. v. d. Berg.

WAARSCHUWING.

In het novembernummer van ons blad plaatsten wij reeds een waarschuwing, maar wij willen deze even herhalen nu de tijd aangebroken is waarin vele volken — en altijd de beste — dreigen voergebreek te krijgen. In de vorige herfst, na het opvoeren van de volken,

hadden vele volken nog zoveel broed als we in jaren niet meegemaakt hebben. Die volken zijn dus sterk en als ze na de reinigingsvlucht het broednest uitbreiden vraagt het broed veel voedsel. Als deze volken zuinig zijn opgevoerd, raken ze in februari of maart door hun voer heen en dan zijn ze ten dode opgeschreven als de imker niet tijdig ingrijpt.

We raden u dan ook nogmaals met de meeste nadruk aan: houd de voedselpositie van uw volken in het oog. Als u de kasten van achteren even opbeurt voelt u wel, welke nog zwaar genoeg zijn en daarover heeft u zich dan geen zorgen te maken. Maar als ze licht aanvoelen of als u twijfelt is het zaak om ze spoedig even na te kijken en zo nodig te helpen.

MARKELO.

Ter ere van het feit dat „Poll Hendrik” bij de Markelose burgerlijke stand beter bekend als *Berend Hendrik Straalman* al meer dan 50 jaar bijenhouder was, waarvan ruim 40 jaar lid van de Vereniging tot be-

vordering der Bijenteelt, werd hem ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag de eremedaille in goud verleend. Nadat hem dit eremetaal door de wvd voorzitter der afd. Markelo, de heer H. J. Berendsen op de borst was gespeld, werd hij als zodanig staande voor zijn bijenvolken, door de wvd voorzitter in het bijzijn van het bestuurslid Chr. Hesseling gefeliciteerd.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtjes”. Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtjes” waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

- Bijenpark Brulleman Breukelen sinds 1896.** Met ons zaken doen betekent putten uit een 70-jarige ervaring.
- Wij verkopen **NECTAPOL** met nosmack. Dit is stuifmeel in fondant-vorm. Heilzaam voor Uw bijen. Kan zo boven op de ramen gelegd worden. Goed houdbaar. Kilogramverpakking à f 4,50. Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462—1303. Tevens verkrijgbaar bij: S. Gouda, Tuinstraat, Nederhemert.
- GEVRAAGD: Bijenvolken, in kasten en korven,** worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462—1303.
- HONING MET EERSTE PRIJZEN BEKROOND.** U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit: **Klaverhoning f 2,20; Fruithoning f 2,25; Lindehoning f 2,30; Acaciahoning f 2,80; Bloemenhoning f 2,10; Heidehoning f 4,00** per kg. Minimumafname 25 kg. Bij groot kwantum speciale prijzen. **Zeer speciale aanbieding: Als U bij ons honing koopt, leveren wij U honinglacons met deksel voor 9 cent, niet franco.** Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, telefoon 03462—1303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.
- TE KOOP GEVRAAGD: Spaarkasten en honingslingers.** Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462—1303.
- TE KOOP: Prima spaarkasten,** geheel compleet met ramen, roosters en voerbakken. Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462—1303.
- GEVRAAGD: Gebruikte Bijenkorven.** Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462—1303.
- TE KOOP: Prima bijenvolken op zes ramen,** in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres: Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462—1303.
- TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is.** Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alles in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462—1303. Van ouds bekend.
- TE KOOP: Gebruikte bijenkorven** zonder gebreken; **nieuwe zwermklepsen; vlechtriet, enz.** Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462—1303.

In 1966 stonden wij met 300 bijenvolken op de drachtvelden. Zodoende hebben wij nog een grote voorraad **prima Klaverhoning**, en willen die ruimen. Deze honing kost f 1,85 per kg, bij afname van 50 kg. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen.

TE KOOP: een prima **kunstraafwals** en een **koperen bak** om was te smelten. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen.

GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel korven als kasten en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Allerlei oude gebruiks- en siervoorwerpen op het gebied van de bijenteelt. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Een observatiekast en alle soorten inlandse honing alsmede gezuiverde bijenwas. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Gebruikte bijenkorven, zes-raams kastjes en verzendkistjes voor zwermen. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN: Bijenvolken, in korven en kasten. Desgewenst op tien of zes ramen. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN, zolang de voorraad strekt: Bijenkorffjes f 1,50 per stuk. Blauwe Keulse potjes (voor ongeveer 300 gram inhoud) f 1,35 per stuk. Verpakt in doosjes van 6 stuks. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Enkele spaarkasten en zesraamkastjes. Liefst met voerbakken. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Een honingslinger, Meentweg 103, Eemnes, Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Een was- en honingspers. Aanbiedingen met prijs aan Bijenstand „De Bijenkorf”, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

TE KOOP: Lindehoning à f 2,20 per kg; Klaverhoning (wit) à f 2,10 per kg, Boekweithoning à f 2,00 per kg; Acaciahoning à f 2,80 per kg; Fruithoning à f 2,40 per kg; Heidehoning à f 4,— per kg in bussen van 25 kg. Bij afname van meer dan 100 kg speciale kortingen. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN: Honingbusjes (2½ kg) à f 0,95 per stuk. Bijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02953—6704.

Young man required for interesting employment in commercial bee-keeping. Apply to: Creemore Apiaries, Creemore Ontario, Canada.

TE KOOP: Een partijtje blanke heideraathoning. P. Straat, Groningerstraat 123, Assen.

GEVRAAGD: „Groentjes” febr. 1955 t/m april 1955 i.v.m. examen praktisch imker. v. Stiphout, Geldermanstraat 63, Oldenzaal. Telefoon 05410—4135.